

Verwijsmogelijkheden bij veranderende seksuele gezondheid

Seksuoloog

→ Vrouwen met:

- langer bestaande of ernstige oppervlakkige pijn bij het vrijen, wel of niet met secundair vaginisme;
- primair vaginisme;
- verminderde zin of opwinding, bij wie adviezen van de huisarts onvoldoende verbetering gaven;
- orgasme problemen, bij wie adviezen van de huisarts onvoldoende verbetering gaven.

→ Mannen met:

- erectiele disfunctie, bij wie adviezen van de huisarts en/of behandeling met medicatie (PDE-5-remmers) onvoldoende verbetering gaven;
- vroegtijdige zaadlozing bij onvoldoende effectiviteit van een antidepressiva (SSRI), waarbij dit probleem al sinds de eerste seksuele ervaring bestaat;
- vroegtijdige zaadlozing, bij wie niet-medicijnadviezen onvoldoende effectief zijn, waarbij dit probleem later in het seksuele leven begon. En bij wie mogelijk sprake is van complexe onderliggende problemen.

Bekkenfysiotherapeut

- **Vrouwen** die pijn bij het vrijen ervaren met aanwijzingen voor bekkenbodemp Problemen.

Gespecialiseerde GGZ

Psychiater, gespecialiseerd GZ-psycholoog of psychotherapeut.

→ **Zorgvragers** met (aanwijzingen voor) seksueel trauma.

Gynaecoloog, verpleegkundig specialist

→ **Vrouwen:**

- met pijn bij het vrijen, bij wie aanvullende diagnostiek nodig is. Soms kun je verwijzen naar een vulvapoli, waarbij ook andere specialismen betrokken zijn. Denk aan de dermatoloog, seksuoloog en psycholoog.
- Voor behandeling van de oorzaak van diepe pijn bij het vrijen. Denk aan endometriose, waarbij slijmvlies buiten de baarmoeder zit, vleesbomen in de baarmoeder en eierstokkanker.

Uroloog, verpleegkundig specialist

→ **Mannen:**

- met een gemiddeld testosteron van minder dan 11 nmol/l (door een arts gemeten);
- die geen PDE-5-remmers willen of kunnen gebruiken en een vacuümpomp willen proberen;
- die het injecteren van een vaatverijdende stof in het zwellichaam (intracaverneuze injecties), crème (intra-urethraal alprostadil) voor behandeling van erectiestoornissen of een erectieprothese wensen of overwegen, vanwege PDE-5-remmers resistente erectieproblemen met een vooral lichamelijke oorzaak;
- met een standsafwijking van de penis die penetratie lastig of onmogelijk maakt. En waarvoor de man een behandeling of operatie wenst of overweegt.

Naast deze verwijsmogelijkheden heeft het in sommige gevallen de voorkeur om te verwijzen naar een consulent seksuele gezondheid of een samenwerkingsverband. Denk aan het centrum seksuele gezondheid, de poli seksuologie of een bekkenbodemteam.